

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 92
אייר תשע"ו

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

האם רבים הנוקים ממדורות ל"ג בעומר

סביב לימי ל"ג בעומר, רבים מתעניינים ושואלים האם רבים הנוקים בעירובים בעקבות המדורות ששורפות את חוטי העירוב, ובעיקר מהילדים שאוספים קרשים מכל הבא ליד, ועוקרים לחיים כדי להשתמש בהם להגדיל את המדורה ולהאדירה. דברים אלו היו מצויים מאוד בבני ברק בשנים קודמות, בזמנים שהעירובים היו עשויים מקרשים מאולתרים, ואפילו בשנה שעברה הבאנו מקרה של אחד העירובים השכונתיים, שהאחראי סיפר שכל שנה היה נעלם לו קרש אחד או שנים בעירוב. עד שפעם אחת לא הצליח למצוא קרש חילופי במקום הלחי שנעלם, והיה צריך להודיע שהוא מוציא כמה בנינים מהעירוב באותה שבת.

אבל בסיעתא דשמיא חל שינוי גדול בשנתיים האחרונות, ואפשר לומר שכמעט כל הלחיים כיום, הם מברזלים מולחמים בצורה מקצועית וטובה, שבהם אין לילדים צורך למדורה, וגם אינם יכולים לקלקל אותם ולקחתם. כמו כן לגבי חוטי העירוב, הילדים למדו להכיר מהו חוט של עירוב, ולהבין את חשיבות העירוב, ואת קיום המצוה שגם הם עצמם מקיימים בו כאשר מטלטלים בשבת, ואינם רוצים לפגוע בו. נשאר רק מקרים בודדים שחוט העירוב עובר על שטח פתוח שהיה מיועד למדורות מקדמת דנא, ובהם האחראים מורידים את החוט לפני שמדולקים את המדורות, ויכולים לאחר מכן להחזיר אותו בשלמותו, ללא שום נזק. כמובן שגם בזה נדרשת עבודה מסורה מצידם לטובתנו, וייתר כוחם של כל העוסקים למענינו.

מדורת ל"ג בעומר שהוקמה לפני שבת תחת העירוב

בכל זאת בעירובים יש שאלות שמתחדשות כל הזמן, גם בעקבות מדורות ל"ג בעומר. ביום שישי האחרון בשעה שלוש בצהריים, התקשר האחראי על אחד העירובים השכונתיים באלעד, ושאל שהתעוררה לו שאלה עכשיו כשבדק את העירוב. העירוב שלהם נמצא בחלקו בשטח פתוח המיועד למדורות, ואחת המדורות נמצאת מתחת החוט. כיום מקובל שהילדים תופסים מקום למדורה, ומתחילים בהעמדת הקרשים כבר יותר משבוע לפני ל"ג בעומר.

בשעה שהאחראי בדק את העירוב, הוא הבחין שבמדורה שמתחת החוט כבר העמידו קרשים רבים, שיש בהם גובה י' טפחים, ונמשכים על פני יותר מוד' טפחים, וא"כ יש להם דין מחיצה. בגליון הקודם הובא שבעירובים השכונתיים נוקטים שגם מחיצה [שאינה רה"י] מחלקת את צורת הפתח ופוסלת את העירוב, כמבואר בחזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח). [למרות שהיו אחרונים שאסרו רק כאשר העמוד מוקף בד' מחיצות, ומשמע מדבריהם שמחיצה לבד אינה פוסלת, ואכמ"ל], וא"כ המדורה במצב הזה ג"כ עושה בעיה בכשרות העירוב. האחראי נטה לקרוא לילדים שיפרקו את המדורה, אך לפני כן התקשר למוקד העירוב לשאול האם זו אכן בעיה, או שמא יש להתיר מציאה טעם שהוא.

האם קרשי המדורה נחשבים דבר ארעי

והנה לכאורה נראה שהמדורה לא תפסול את צורת הפתח, כיון שהיא מיועדת לעמוד שם כמה ימים בלבד, והיא מוגדרת כדבר זמני וארעי, ביארנו בגליון הקודם שדבר זמני אינו פוסל את צורת הפתח. משום שדבר זמני אינו קובע את צורת המקום לשני פתחים שמחיצה ביניהם, אלא המקום מוגדר פתח אחד שיש דבר גדול בתוכו, והכל פתח אחד. [ומקור הדין הוא מדברי החזו"א (סי' ע"ב ס"ק י"ג) שכתב שגג המפסיק בין הלחי לחוט פוסל, רק כאשר הוא דבר קבוע, אבל אם יש

ביניהם באויר דבר שאינו קבוע, אינו מפסיק. והביא ראייה לכך מהדין של מחיצה המחלקת את פתח המבוי, כאשר הוא רחב עשרים אמות, ויש בעיה לחי או קורה יכולים להתיר רק עד פתח של י' אמות, עושים מחיצה באמצע לעשותו לשני פתחים, והביא החזו"א שלא מספיק שם הפסק כלשהו באמצע, אלא צריך דבר בשיעור חשוב ע"ש. ומוזה שהחזו"א דימה אותם, כמבואר שמחיצה שאינה קבועה, אינה מחלקת את הפתח. ויש שלמדו משם שמחיצה פוסלת רק כאשר יש בה אורך ד' אמות, אבל דעת הרבנים לאסור גם בד' טפחים, ואכמ"ל]. לפי זה כיון שהמדורה אינה קבועה, הרי יש לומר שאינה פוסלת את הפתח. המשיב במוקד העירוב ענה לו תשובה זו, אך כיון שזו שאלה חדשה שיש מקום להסתפק בה, הוא צריך להפנות אותה לאחד הרבנים. ואמר לאחראי שיתקשר לאחר זמן קצר.

המוקד התקשר לאחד מרבני המוקד וקיבל תשובה שונה ממה שהוא חשב, משום שאע"פ שהמדורה תעמוד רק כמה ימים, מ"מ לא עומדים לפרק אותה, העמידו אותה על מנת שהיא תעמוד לכל ימי חייה, עד שהקרשים ישרפו ויתבטלו, ודבר כזה נחשב שעומד לעולם, משום שההגדרה של עומד לעולם, אינה רק מפני שיתקיים זמן רב, אלא גם מפני שמבחינת הביטול שלו למקום הוא על דעת שישאר שם, וכשהעמידו שלא על מנת לפנות נחשב דבר קבוע. לפיכך הורה הרב לצדד שהמדורה פוסלת את צורת הפתח, וצריך למצוא פתרון להכשיר את העירוב.

ויש להאריך טובא בדיון זה, הנוגע לכמה סוגיות ונושאים בדיני התורה, ויש לדון האם ניתן לחלק ביניהם. כגון לגבי כתיבה על עלה בשבת, שהכתיבה מתקיימת כל זמן שהעלה קיים, אלא שהעלה אינו מתקיים לעולם, עיין במזש"ב (סי' ש"מ ס"ד בה"ל ד"ה במשקין). ולגבי תפרים של ניתוח, שהן נמסות מאליהן בהמשך הזמן, ולא מסיירים אותם לעולם אלא שמציאותן בטלה (עי' בסוף ספר מראה כהן). ועיין ברש"י בסוף מסכת שבת (דף קנו: ד"ה בגמי). ולגבי ביטול לקרקע, יש לדון גם מצד הדין שבתן וקש שאין עתיד לפנותו, הוי ביטול. ויש להאריך, ותן לחכם ויחכם עוד.

המשיב במוקד קיבל את התשובה, וחזר מיד וטילפן לאחראי מאלעד לומר לו, שהוא צריך למחר ולהספיק לטפל במדורה, ולתקן את העירוב לפני שבת. האחראי לא ידע דרך לתקן, אלא לפרק את המדורה, למרות האכזבה שתהיה לילדים, אבל המשיב הציע לו פתרון אחר, ואמר לו, הרי בודאי יש במדורה עצמה קרשים בצורת מדפים וכדומה שראויים לשמש כלחי, א"כ יקח שנים מתוכם, ויעמיד אותם לפני המדורה ואחריה, באופן שיהיו מכוונים תחת החוט, ויקשרו ויחבר אותם למדורה באופן שלא יזווו גם אם ילד יגע בהם באמצע שבת, והרי זה יהיה לחי מכאן ולחי מכאן, והמדורה עצמה היא מחיצה המחברת בין שני הלחיים, ובכך לא יצטרך לסתור את כל הבנין היפה של הילדים, ובודאי זה לא מקלקל להם, ועדיף להם מאשר יצטרכו לפרק את הכל. האחראי שמח על הפתרון הפרקטי המצורף לתשובה הלכתית, ופנה לתקן את העירוב.

תל עפר זמני מתחת חוט העירוב

שאלה נוספת שהגיעה למוקד העירוב ביום שישי האחרון, מהאחראי על העירוב באחת הערים בדרום, שיש בה שתי קהילות חרדיות, ועשו עירוב גדול סביב לשכונות החרדיות והאזורים המתחדרים. האחראי עבר לבדוק את העירוב, וגילה שמתחת אחת מצורות הפתח עשו ערימת חול גבוהה כמטר וחצי או יותר, והיא בשיפוע תל המתלקט, שיש בה שיעור מחיצה המחלקת את צורת הפתח. האחראי ציין שמדובר במקום סמוך לאתר בנייה גדול, שברור שהערימה הזו זמנית ביותר, והיא תתפנה תוך תקופה קצרה, כשבועיים או קצת יותר, וא"כ שאל האם אפשר להקל שהיא מחיצה זמנית שאינה פוסלת, או שבכל זאת היא פוסלת.

בענין זה קיבלנו הוראה כבר כמה פעמים מרבני העירובים, בשם שנים מגדולי הדור, מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל, ומרן הגר"נ קרליץ שיבדלח"ט, שאבנים ועפר שעומדים על הקרקע [לא בתוך כלי או שק, בלה], מתבטלים לקרקע אפילו אם יפנו

מקוים שבשבו הבא יעברו באזור העובדים של מוקד העירוב, ויעזרו לו לתקן את הדבר.

המצב הזה שהאחראי רוצה לתקן את העירוב, ואינו יכול מחוסר אמצעים, מצוי לצערנו בהרבה מקומות, בין בעירובים עירוניים ובמושבים שאין דרישה גבוהה כ"כ לעירוב, ובין בעירובים שכונתיים שהדרישה בהם גבוהה במיוחד, שאם יאמרו שהעירוב השכונתי פסול, כמעט כולם לא יטלטלו, ויתנו סכומים הגונים לפתרון הבעיה, ובכל זאת האחראי נאנק בחוסר אמצעים.

חוט העירוב נתפס מן הצד של העמוד

יש מקומות שכבר סידרו מגבית מיוחדת לעירוב, ובכל זאת חסר פועל ראוי למלאכה זו.

והבעיה מורכבת מאוד, כיון שמסגר מקצועי עולה הרבה כסף לפי כל נקודה, הרבה יותר ממה שהיו נוטלים הפועלים המיוחדים למלאכת העירוב. בנוסף לכך הם אינם יודעים את הדינים המורכבים של העירוב, ולא מורגלים במלאכה זו, ולכל דבר יש את המקצועיות שלו, כך שמסגר שיועד להלחים ולהכיר סורגים, קשה לו להתרגל לחבר לחיים במרחק המתאים ובזווית הנכונה. בקיצור, כל דבר צריך ללמוד. ובמקרים שלקחו עובדים שלא עסקו בעירובים, היו צריכים כל רגע להגיד להם איזה עוד דבר לא לעשות, לא לקרוב יותר מידי לקיר הרה, ולא להרחיק מהלבוד הזה, וכי. והאחראים נמצאים בבעיה קשה. בבני ברק המצב התייצב יותר, שבימים שישו יש עובד שמתקן מה שהוא מספיק, אבל במקומות רבים עדין אין מי שיעשה את התיקונים.

מוקד העירוב מתקין עירובים טובים לאנשים פרטיים

כמו כן אברכים שרצו לעשות עירוב פרטי להצר או לרחוב שלהם, פעם היו עושים מקרשים, עובדים קשה למתוח חוט לבתים, ולכוון אותו שיעבור במקום הנכון, בכל דבר כזה היו מתקשים מאוד ומשתמשים באמצעים פרימיטיביים, וגם זה היה דורש שעות רבות של עבודה, משום שמי שאינו מתעסק קבוע בענין זה, צריך לחפש את הכלים המתאימים, ולהתגבר על חסרון הכלים שאין לו להשיג. וכן לא לכל אדם יש את המיומנות לכך.

במוקד העירוב משקיעים לסייע גם בענין זה, ולתת מענה לאברכים גם בעשיית עירובים פרטיים, לפי רמת ההידור שניתן להגיע באותו מקום, כגון ללא חשש רה"ר, וללא חשש מהחלל שבת. לפני כמה שבועות היה ת"ח שעסק הרבה בעירובין ובתחומין לפני הרבה שנים, וחיבר גם חיבור הלכתי ידוע, ולאחרונה הוא היה צריך מסיבה מסוימת שתהיה אפשרות לטלטלו מהבית לבית הכנסת. למרות שתמיד הוא לא טלטל, אבל כעת בלית ברירה הוא חייב לסמוך על העירוב השכונתי, כי אחרת אינו יכול להגיע לבית הכנסת, ומ"מ הוא רצה שלפחות לא יצטרך לסמוך על כל ההיקף של השכונה, אלא יהיה לו היקף קטן מהבית עד בית הכנסת. הוא פנה למוקד העירוב שאחראי גם על העירוב השכונתי באותה שכונה, ושאל אם אפשר שהמוקד יעשה את העבודה, עם הפועלים של המוקד.

עובדי המוקד הגיעו, תיכננו והביאו את החומר הנצרך, ועשו את העירוב תוך כמה ימים. הת"ח השתתף ועמד עימם בשעת העשייה, וראה כיצד הם עובדים במהירות, בתוך כדי העבודה הוא רצה שיזוין לכאן, הזוין כדבריו, רצה שירחיקו והרחיקו. ובנוסף עשו עוד שינויים קלים כדי שיהיה מהודר, שלא יהיה כרוך בשאלות הלכתיות שהתחדשו כיום. לאחר מכן הוא שיבח מאוד את פעילות המוקד, ואמר לבני ביתו, שמה שהם היו עושים פעם בחמש שעות, עושים היום עובדי המוקד בשעה וחצי, ועושים הרבה יותר חזק ומדויק, ומצוידים במכשירים מועילים ביותר. נכון שפעם זה לא עלה כסף, והיום זה עולה כמה מאות שקלים, אבל היום כבר קשה לאנשים להשקיע מאמץ פיזי כמו שעשו פעם, ועדיף לשלם ושיעשו אחרים. בפרט שמה שעשו פעם היה נשבר והיו צריכים להתעסק איתו כל שבוע, לעומת זאת בעבודה המקצועית של עובדי המוקד, עושים זה עומד, מלבד מקרים חריגים של מנופים וכדומה. בני ביתו מסרו את הדברים למוקד העירוב, לחזק ולהוסיף בהרחבת הפעילות, בס"ד.

רכישת נגרות חדשה וצידוד משוכלל

בימים אלו צריכים במוקד העירוב להשקיע סכום גדול ברכישת נגרות חדשה עם צידוד מקצועי ואלקטרוני חדש, אחרי שלצערנו כבר לא ניתן להשתמש בנגרות הקודמת, להקמת העירובים בערים הרחוקות, ובעבודות שטח בישובים, שבהם נזקקים לכלים כבדים וחזקים יותר. עלות ההשקעה העומדת כעת היא למעלה מעשרים אלף שקל, וכל זה בזכות המסייעים והתומכים. וכל המסייעים לנו במצוה גדולה זו, יתברכו בכל טוב מברכת השבת מקור הברכות.

אותם מיד ביום ראשון, כיון שהם מבוטלים לשבת אחת. [ויש לעיין בזה בדברי הפוסקים בס"י שנו"ח (סעיף ב' ברמ"א) האם פוסקים שביטול לשבת אחת הוא ביטול, שההכרעה היא להקל שביטול לשבת אחת מועיל, וכאן יוצא להחמיר שביטול לשבת אחת פוסל, ע"ש].

פתרונות בעשיית מדרגות בתל, או לחיים לפני

לפיכך אמר לו המשיב שהערימה פוסלת את צורת הפתח, וצריך להעמיד לחיים לפני התל, או למעט אותו מי טפחים. המושיב הוסיף גם עצה פרקטית, שלא צריך לסתור את כל התל, אלא כיון שמדובר בערימה של מטר וחצי, אפשר לבטל אותה ע"י עשיית מדרגות בשיפוע התל, והיינו ליישר קטע קטן באמצע התל משני הצדדים, במקום שהחוט עובר, ברוחב ד' על ד' טפחים. ודין זה מבואר ברמ"א (שם) שאם יש תל גבוהה 19 טפחים, ועושה מדרגה כזו [של ד' טפחים] גבוהה 9.5 טפחים, המחיצה מתבטלת, כיון שבצורה כזו לא מצרפים את החלק התחתון עם העליון, ובכל חלק לבד אין שיעור מחיצה.

חיי לפני התל שנועים תחת צורת הפתח

למעשה האחראי בחר לעשות לחיים לפני התל, ועשה אותם כהלכה בצורה הנכונה, שהעמיד את הלחי ישר, אך כיון שהתל אינו ישר, יוצא שנשאר פירצה בין הלחי לגובה התל, ולכן הוסיף קרש להשלים את הרווח הזה במחיצה, מהלחי עד המקום שהתל מגיע לגובה י' טפחים.

עמוד שהתעקם והחוט נתפס מן הצד

בשבוע זה נסע אחד הבודקים ליישוב מסוים, כדי לפגוש את אחד התושבים, שיכול לעורר את בני המקום לתקן את העירוב. בדרכו הוא עבר ביישוב הסמוך וראה שם בעיה חמורה בכשרותו, הבודק לא ידע למי לפנות לעורר אותו על הבעיה, האם מדובר באדם רציני שזה באמת ישימה אותו, או שח"ו הוא יזלזל בהערה ויאמר שגם במצב הזה העירוב כשר. אבל הקב"ה זימן לו שבתוך כדי שהיה במקום, נודמן לו אותו אדם שאחראי על העירוב ביישוב הסמוך, והתעניין לשם מה הבודק בא. הבודק ראה בכך אות וסיע"ר מיוחדת, וניצל את ההזדמנות והראה לו את הבעיה.

עמוד גבוה שהתעקם מנטיית שפניה ב

אחד העמודים בכניסה למושב, התעקם ממשאית שפגעה בו, ולאחראי לא היתה אפשרות ליישר אותו, כיון שהוא יצוק בבטון ואם ימשוך אותו שוב, הוא יעקם את הברזל עצמו והעמוד ישר, [ואין כאן המקום לפרט את החלק הטכני, מתי אפשר ליישר עמוד, ומתי אי אפשר]. לכן האחראי קשר את החוט על העמוד העקום כמות שהוא, וסמך בלית ברירה, על האומרים שעמוד עקום שהחוט על גבי ראשו, כשר. אבל הבודק הבחין שמתוך כך נוצרה בעיה אחרת, שהחוט נתפס מסביב לעמוד לפני שעולה על ראשו, ונמצא שהוא קשור מן הצד של העמוד, אע"פ שבסופו הוא נמצא גם מעל ראש העמוד. כיון שהקובע לענין דין צורת הפתח הוא מקום הנגיעה של החוט בעמוד, וכיון שהחוט מגיע לעמוד מן הצד, ורק אחרי סיבוב הוא מגיע מעל ראשו, הרי כלפי דין צוה"פ הוא נחשב מן הצד והוא פסול.

והנה דבר כזה יכול לקרות בכל חוט וגם בעמוד ישר, ולכן אחת מההוראות של הבר"ץ לעוסקים בעירוב, שאחרי קשירת חוט צריך לחזור לעמוד האחר, ולראות שהחוט יוצא מעל גביו, ולא הסתבך ונתפס מן הצד. אבל במקרה זה היו שתי סיבות נוספות שגרמו לכך, דבר ראשון העמוד עקום, ולכן כאשר מושכים את החוט לוית מסיימת לכיוון העמוד שאחרי, [באופן שאינו ממשוך בקו ישר], יוצא שהחוט לאיכות להחליק כלפי מעלה במתיחה רגילה, מפני שכביכול ראש העמוד בולט ועוצר אותו. דבר שני האחראי משתמש שם בחוט ברזל, שמצד אחד הוא פחות מסתלסל ומסתבך, ומצד שני כאשר הוא נכרך על משהו, הוא מקבל צורה, ואי אפשר לשחרר אותו במתיחה רגילה, אלא צריך לדחוף ולהזיז אותו באותו מקום.

האחראי רוצה לתקן את העירוב ואינו יכול

האחראי קיבל את הדין, והסכים שצריך לתקנו, אבל הוא אמר שאין לו אמצעים לתקן כזה דבר, כיון שמדובר בעמוד גבוה כמוחד שראשו מגיע לגובה 6 מטר מעל פני הקרקע, והמוחט הטלסקופי שלו לא מגיע לגובה כזה. ובפרט שכאמור מדובר בחוט ברזל, שלא מספיק לנענע אותו עם מוט טלסקופי, אחרי שקיבל את צורת הסיבוב. לצערנו הבעיה נשאר כך, ולמרות הרצון הטוב, אין מי שיתקן אותה. אנו

תכנון עירוב שכונתי חדש

בחודש האחרון היה מקום נוסף שביקש להקים עירוב שכונתי, על פני אזור גדול שמתחדר, וגרים בו כבר כמה עשרות משפחות חרדיות. המוקד שלהם למטרה שיבדוק את האפשרויות הטובות להקמת העירוב, באופן שיהיה כמה שיותר קירות ומחיצות חזקות, ורק מעט צורות הפתח, באופן שהעומד מרובה על הפרוי (עי שו"ע סי' שס"ב סעיף י'). בקטע מסוים הם רצו להשתמש בגבול העירוני, ועברו עם הבדוק לבדוק אם זה כשר גם לרמת עירוב שכונתי.

באחד המקומות החוט היה קרוע, והם לא הבינו להיכן הוא היה קשור. הם ראו עמוד במרחק, אבל הוא היה מידי רחוק, ומסתבר שגם העירוב העירוני לא עושה צוה"פ ארוכה כל כך. הם התקשרו לאחראי על העירוב העירוני, והוא אמר שביום שישי האחרון היה שם עוד עמוד באמצע, והחוט היה קשור מעליו, וכנראה שאחרי שבת היה שם טרקטור שפינה חול, והוא הוריד את העמוד, וסילק אותו, עד כדי שלא נשאר ממנו זכר.

עמוד העירוב מושלח בתוך חור שבג

במקום נוסף היה דבר מענין שהבדוק הסתפק בכשרותו. אחד העמודים הצמידו למבנה מאיסקוריטי, שהגג שלו בולט מחוץ למבנה כשלושים ס"מ. האחראי לא רצה להעמיד את העמוד מחוץ לקצה הגג, משום שאז תהיה לו פירצה בין העמוד לקיר, וכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) שיש להחמיר שלא תהיה פירצה סמוך לעמוד או ללחי. לכן הוא ביקש רשות מבעל המבנה, לעשות חור בגג, ולהשחיל את העמוד צמוד לקיר המבנה. וכך עשה. הבדוק התבונן בדבר המוזר והסתפק בכשרותו, ובכל זאת הוא ניתח את הנידון בפני המשתתפים שהצטרפו אליו, ואמר כדלהלן.

הנה מה שכתב המשנ"ב שאם יש גג מתחת החוט הוא פוסל, היינו דוקא במקרה שמדובר בלחי, שהוא מתחבר לחוט ע"י דין גוד אסיק, והגג מפסיק את הגוד אסיק. אבל באופן שמדובר בעמוד שעולה

עד החוט, והחוט יושב על גביו, הרי אין הגג מהווה הפסק בין העמוד לחוט. כמו כן אילו הגג היה רשות היחיד, היתה בעיה שראש העמוד וקצה החוט מחולקים במחיצות [הלכתיות] מהפתח, ומקצת מצוה"פ נמצאת ברה"י אחרת, אבל במקרה זה אין לגג דין רשות היחיד, כיון שהוא בולט מהמחיצות [ברוב המקומות יותר מד' טפחים], וככה"ג מבואר בשו"ע (סי' שמה"ט ס"א) שהגג דינו ככרמלית או כמקום פטור (ע"ש במשנ"ב ס"ק ס"א), וא"כ לפי הכללים ההלכתיים אין בזה פסול כלשהו. ומ"מ לכאורה נראה שעמוד שעובר בתוך גג, כבר אינו המשך אחד, וזה כאילו קשרו את החוט על הגג, ואינו שייך לחלק התחתון שמתחת הגג. אמנם הוא הוסיף שיתכן שבמקרה על שיש קצת רווח מסביב לעמוד, אפשר לומר שהוא עמוד אחד, והגג לא מפסיק אותו, ומ"מ הוא הסתפק בעצם הסברה האם היא נכונה. ולכן אמר שיפנה את השאלה לרבנים, ואם יצטרפו ויסיפו לחי רחוק, לאחר סיום הגג.

לאחר שגמר את התכנון הוא שאל שני רבנים מרבני העירובים, ושניהם אמרו אותה תשובה. שמצד החשש שהגג מקלקל את העמוד, כיון שניכר שהחלק העליון הוא המשך של התחתון, אין הגג פוסל אותו. אלא שיש בזה ענין של פתחי שימאי כאשר יש גג באמצע הקנה של מוזות הפתח. ולכן תלוי במציאות, אם הגג אינו צמוד לעמוד, אלא יש רווח [כמו שבאמת יש במקרה זה], העמוד כשר, והגג אינו עושה שום חשש. אבל באופן שהגג צמוד לעמוד, יש בזה ענין של פתחי שימאי, ומ"מ כיון שהגג נמצא מעל י"ט טפחים, הרי זה פתחי שימאי למעלה מ"י, שיש אומרים דל מהכא את החלק העליון, ויהיה כשר מדין החלק התחתון לבד, שהרי מספיק גובה י"ט טפחים. [ואין חסרון בגוד אסיק, כיון שהגג אינו במקום של העמוד]. אבל יש מחמירים בזה, וכן דעת מרן הגר"ח קניביסקי שליט"א. לכן אם הגג צמיד לעמוד, יש להחמיר בו כפי החשש של פתחי שימאי למעלה מ"י טפחים.

פניות רבות למוקד העירוב, לברר על כשרות העירובים

בס"ד ההתעוררות בצייור גוברת מאוד, להתקשר לברר על עירובים כשרים ומהודרים. בין בישובי נופש, ובין במקומות המגורים של משפחות האברכים, שגם בהם יש הפתעות, שלפעמים מגלים אזור חרדי שאין בו עירוב שכונתי ואז האברכים מתעוררים לגייס תרומות ולעשות עירוב כהלכה. הדבר נפוץ יותר ביציאה לנופש לישושים נידחים, שבהם קל יותר להבין שצריך לברר טוב, או יותר נכון מסתבר שרמת הכשרות המספיקה לישוב, אינה מספיקה למשפחות האברכים. רבים מתקשרים לברר על ישובים מסוימים בלתי מוכרים, נידחים ממש. כיום האברכים למדו יותר, שבמקומות נידחים אין אפשרות לטלטל, ונמנעים מלנסוע

לשם, רוב המתקשרים לברר על מקומות אלו הם מחמת אילוצים, כגון שיש להם קרובי משפחה, או מטעם ארגון כלשהו. ובכל שבוע מגיעות פניות על מקומות שונים, חלקם מוכרים וחלקם לא, חלקם מתקשרים מראש לברר האם כדאי לשכור שם ולנסוע, או לאיזה מקום אפשר לנסוע, לפי כשרות העירוב הם יבחרו את מקום הנופש, כדי שלא יצטרכו להישאר כל השבת בארבע קירות. ובאמת המקומות הכשרים מועטים, בחלק מהמקומות מותר רק בתוך הבנין או בתוך החצר, ורק כמה מהם מסודרים כראוי הישוב.

עשיית עירוב במושב לאחר שמונה שנים שהעירוב בטל

בשבוע זה נתבקש מוקד העירוב לבוא לתכנן עירוב לישוב מסוים, שלפני הרבה שנים היה בו עירוב, וכבר יותר משמונה שנים שאין עירוב. הבדוק של מוקד העירוב הגיע למקום ויצא לשדות, כדי לראות אם יש לפחות רוב העירוב, שיהיה מספיק לתקן חלקים ממנו. הוא עבר מסביב לישוב קיים, וראה שכמעט על החוטים קרועים, וכן חסרים הרבה עמודים, מחמת שאנשים שיש להם משק סמוך לבית מסביב למושבים, בנוים מחסנים גדולים ומרחיבים, והורסים את עמודי העירוב.

בשעה שהעירוב פעיל, שיש חוטים מעל כל עמוד, וכל שבוע מישוהו עובר לבדוק את העירוב, התושב מבין יותר שהוא הורס משהו, וכשהאחראי מגיע תוך שבוע לחפש פתרון, התושב עוד מגיע קצת לעזור לו, לתקוע את העמוד מחדש במקום אחר בצורה פרימטיבית [עד לתיקון הבא], וגם זה בהרבה מקרים לא מפסיק לכשרות העירוב, כיון שהעמוד התעקם או נחתך, וההוצאות נופלות על העוסק בעירוב, או על קופת התקציב שהיא ריקה בהרבה מקומות. אבל בישובים שבהם העירוב לא היה פעיל, כעבור תקופה קצרה מגלים עמודים חסרים, והרבה בעיות נוספות שאנשים עושים בשלהם, ולא מתחשבים בכך שהעירוב נפסל.

בלית ברירה הבדוק רשם לוועד המושב שצריכים לעשות כמה עשרות עמודים חדשים, שכמובן העלות הכוללת היא גדולה, ולמרבית הפלא הם מעונינים להתאמץ להשיג את התקציב ולהקים עירוב במושב. וכבר פנו לתושבים המקומיים, ואספו אלפי שקלים.

דבר זה אינו פשוט כלל, מדובר בישוב של אנשים שרובם אינם מוחזקים כשומרי שבת, ובכל זאת הם שמחים שיהיה עירוב, ואף תורמים סכומים הגונים. אין ספק שזו התעוררות רוחנית משמים, שבאה בעקבות ההתחזקות של משפחות האברכים, שמקפידים לברר ולהישמר שלא לטלטל במקומות שלא ידוע שנעשו כהלכה.

עירוב שלא נבדק נפסל במהירות

ביום שישי האחרון התקשר בחור מיישוב ליד רמלה, שאנשי הישוב השקיעו לפני כחודש וחצי, עשרות אלפי שקלים בעשיית עירוב חדש, ומוקד העירוב היה מעורב בזה, ואמרו להם שאם לא יבדקו את העירוב כל שבוע, אי אפשר לסמוך עליו כלל, ופשוט חבל על כל ההשקעה, כי אם לא בודקים ושומרים על כשרות העירוב, הוא נפסל מחד ואינו כשר. ואין תועלת במה שרוב ההיקף קיים, כי אם חסר חוט אחד, אין היתר לטלטל כלל! מן הסתם קשה לאנשים להאמין לאזהרה כ"כ מפחידה, ואינם מאמינים שצריך לחשוש כ"כ, בפרט שאנשי המושב יודעים שהשקיעו עכשיו בעירוב, והם לא יפסלו אותו.

תושב שקשר סככה לחוט של העירוב

עברו שבועיים מאז שסיימו את ההתקנה והעירוב לא נבדק, אחרי שבועיים החליט אחד מהם לבדוק, הוא עבר סביב המושב, והגיע למקום אחד שהיתה בריכת מים קרוב לעמודים, והתושב עשה סככה על הבריכה. לשמחתו הוא מצא פתרון קל, הרי עכשיו חידשו את העירוב, וקשרו לו ליד הבריכה חוט חזק מעל עמודים, הלך התושב וקשר את הסככה לחוט העירוב.

כשבא הבחור לבדוק, ראה שהחוט נמשך לצד ושוקע מטר מגובה ראשי העמודים, הוא לא ידע מה הדין, אבל הוא הבין שדבר כזה דורש שאלה, והתחיל להאמין שאם לא בודקים את העירוב, אי אפשר לסמוך עליו. מיד הוא התקשר למוקד העירוב, והמשיב אמר לו שהחוט צריך להיות ישר. בחוט שוקע יש נידון באחרונים, והמשנ"ב כתב שיש ליהרר לתקנו. אבל במצב שהחוט זו לצד ויוצא מבין העמודים, זו בעיה עוד יותר חמורה, שאמנם המשנ"ב לא הזכיר אותה, אבל באחרונים מבואר שזו היתה אחת הבעיות שנידונו בהשתמשות בחוטי הטלגרף לעירוב, שצריכים להוסיף לחי לכל חוט וחוט.

הבחור מן הישוב רצה לפנות לתושב שייוריד את הסככה מחוט העירוב, אך שאל האם יש פתרון אחר, והאם בכל זאת יש אפשרות שהתושב יוכל להשתמש בו לסככה, כגון שהוא ימתח את החוט חזק. אמר לו המשיב, מתיחת החוט לא יכולה לפתור את הבעיה, כיון שהסככה כבידה ביחס לחוזק מתיחת החוט של העירוב.

מטר], שבתוכה משחילים עמוד עץ עגול, להעביר את חוטי החשמל באופן זמני. האחראי על העירוב הבחין שהדבר הזה עושה לו בעיה בעירוב, כיון שהבטונדה היא בשיעור מחיצה.

והנה לאחראי הבריק רעיון, שהבטונדה עצמה תהיה הלחי, ובמקום לפסול את צוה"פ, היא עצמה תהיה חלק מצוה"פ, וממילא אין שום דבר נוסף המחלק בתוך צוה"פ. [יש מקרים שצריך שהבטונדה תהיה לחי לשני הצדדים, וזה במקרה שהבטונדה באמצע הפתח, וא"כ יש פסול בשני חלקי הפתח. אבל במקרה זה הבטונדה צמודה למקום העמוד של העירוב, וא"כ מספיק שהצד הפונה לחלל הפתח, ישמש לחצי אחד.

גובה מצומצם בבטונדה ובלחיים גורם שיכולים להפסל

יש לציין שגובה הבטונדות מסוג זה, בדרך כלל הוא מטר, ולכן צריך לבדוק כל מקרה לגופו. אבל מצוי מאוד שהן עמודות במקום שיש חול [שהרי הן סמוכות לאתרי בניה], והחלק התחתון מתכסה בחול, ומספיק חול מועט כדי שכבר יחסר משיעור י"טפחים, והבטונדה לא תהיה כשרה לשמש לחצי.

אלא שאז יהיה ממה נפשך, משום שאם אין בה שיעור י"טפחים אין לה גם דין מחיצה, ואינה פוסלת את צורת הפתח, ואין צורך שתשמש לחצי. ומ"מ יש אופן שהיא פוסלת ואינה כשרה, וזה באופן שעומדת באמצע הפתח, ורק מצד אחד התכסתה במעט חול, וא"כ בצד אחד יש מחיצה שמחלקת את הפתח, וגם משמשת לחצי. ומצד שני של הבטונדה שאין בו שיעור, הפתח מחולק מחמת הצד הראשון, ואין לו לחי כיון שהבטונדה בצד זה אינה גבוהה בשיעור י"טפחים, לכן במקרה שרוצים להשתמש בבטונדה, צריך לדעת את הפרקטיקה איזה שינויים יכולים לגרום בעיה הלכתית, ולפקח עין לבדוק שלא יארע אפילו שינוי קל.

בענין זה יש להוסיף גם בענין כשרות לחיים רגילות שלא לעשותם בשיעור מצומצם, מפני שיכולים להיפסל בהיעזבות חול ואבנים מעטים. אלא ראוי להשתמש בלחיים בשיעור מרווח. דוגמא כזאת אירעה לאחרונה ג"כ באחד העירובים בכני ברק, שהעיריה החליפה מדרכה, והגביהה אותה בכמה ס"מ, אחד האברכים פנה למוקד העירוב שיבדוק אם נשאר בלחי שיעור י"טפחים. המשיב מיד אמר לו, שבכני ברק ובמוקד העירוב משתמשים כיום בלחיים של 110 ס"מ, בשביל למנוע בעיות כאלו, ולכן מסתבר שלא חסר בשיעור הלחי. ואכן הוא בא ובדק, וראה שהלחי התמעט בכמה ס"מ, אבל נשאר בו עדיין יותר ממטר.

באיזה אופן רוחב הבטונדה כשר לחצי

כאשר בא הבדק של מוקד העירוב למקום של הבטונדה הנ"ל, הוא כבר הכיר את הפתרון הזה, וניגש מיד למדוד את גובה הבטונדה, ואכן היא היתה גבוהה מטר. אבל הוא עורר את האחראי לשאלה אחרת. בחזו"א (סי' ע"ט ס"ק י' ט בהערה) מביאר שאם הלחי רחב ג' או ד' טפחים מהחוט כלפי פנים [לשטח העירוב], יש בו חשש של פתחי שימאי, [שאין דרך לעשות את הקנים שבצדדים], הרבים כ"כ הרבה מעבר לרוחב המשקוף. ועל פי זה מקפידים בכל העירובים השכונתיים שלא להשתמש בלחיים רחבות מאוד [יותר מה' טפחים], מפני שבהם מצוי שיהיה ג' טפחים לצד אחד. ואם אירע שמשתמשים בלחי רחב, מעמידים אותו משוך יותר לחוץ, באופן שמהחוט ולפנים לא יהיה ג' או ד' טפחים. לפ"ז הוא הדין בענין הבטונדה. תלוי היכן החוט עובר, אם הוא קרוב לתחילת הבטונדה, הוא כשר, ואם הוא יותר במרכז הבטונדה, שיש ג' וד' טפחים מהחוט ולפנים, מחמירים לאסור אותו. במקרה זה החוט היה במרכז, ולכן יש צורך להוסיף לחי לפני הבטונדה.

אבל יש פתרון אחר להשאיר את הסככה מחוברת כמו שהיא, ולהוסיף חוט אחר מעמוד לעמוד, החוט החדש יהיה ישר ומתוח, ולא יפריע לכשרותו מה שקשור שם חוט נוסף בצורה שאינה טובה. מפני שיש לומר בזה ממה נפשך, אם החוט התחתון העקום של הסככה הוא נחשב משקוף, א"כ לא צריך את החוט העליון החדש. ואם החוט התחתון אינו כשר, א"כ גם אינו מקלקל, כי אין לו דין צוה"פ ואין לו דין מחיצה.

שלט וחוט נוסף בתוך חלל צורת הפתח

שאלה זו כבר באה כמה פעמים למוקד העירוב, בכל מיני תקופות, אחת הפעמים היתה השנה בערב סוכות (עי' לעיל גליון 65), שתלו שלט של מכירת ארבעת המינים, על שני הברגים המחזיקים את החוט של העירוב. ואמנם הם לא פגעו בחוט העירוב, אבל הם עשו חוט נוסף שזקע בדיוק מתחת חוט העירוב, שהרי השלט קשור באותם ברגים שחוט העירוב קשור עליהם. האחראי על העירוב התקשר לפני ראש השנה לאחר שתלו את השלט, ושאל האם יש בזה פסול ממש, או בעיה כלשהי. הוא ציין שהעירוב שלו מאוד מהודר, וכולל רק כמה בנינים ללא חשש רשות הרבים, ולכן אם יש בזה איזה חשש קטן, הוא רוצה שיוריד את השלט. מצד שני הוא אמר, שאם אין בזה חשש הלכת, הוא רוצה לתת להם לתלות, ולא לומר להם להוריד אותו סתם.

בשאלה זו המשיב הסתבך ולא ידע מה לענות, בפרטים אלו הדינים והגדרים אינם ברורים כל כך, יש דברים שחוששים בהם לרווחא דמילתא, כדי לצאת מכל חשש, בעיקר בעירובים מהודרים, אבל אם הוא אומר שגם לא רוצה למנוע מבעל המכירות שתלה את השלט, א"כ אנהו בבעיה, שצריכים למצות את עומק הדין, להיתר או לאיסור.

המשיב חילק את השאלה לבי' נדונים. א. האם החוט של השלט שהוא תחתן סותר לחוט העליון, כלומר שיתכן שהוא אינו כשר לצוה"פ, ובכל זאת הפתח מסתיים בו, ומה שמעליו כבר אינו חלק מהפתח, וממילא החוט של העירוב אינו מתיר את הפתח. ב. האם יש פסול של פתחי שימאי, כאשר יש בתוך הפתח שלט או חוט שעובר מתחת המשקוף.

בסופו של אותו נידון, הוכרע שכיון שהשלט מתנדנד מעט ברוח, אין לחשוש שהוא פוסל את החוט העליון, א"כ הוא כשר לצוה"פ מצד עצמו במצב שהוא, [ואין את החשש הנוכר באות א'], ולכן אין צורך לומר למוכר שיוריד את השלט. ובאמת השלט נשאר עד סוכות.

עמודי העירוב ברחבת הכותל המערבי

מקרה נוסף שהיה בחודש האחרון בכותל המערבי, בשעה שאחד מבודקי מוקד העירוב הגיע לתפילה בכותל המערבי, וכמובן עיניו הביטו על העירובים הנמצאים בדרכו. ברחבת הכותל עצמה עשו לפני תקופה עמודי עירוב בירידה למקום התפילה, כדי לעשות עירוב לרחבה המצומצמת לבד, בלי לסמוך על שאר השערים הבטחוניים שלפעמים נפתחים בשבת עצמה. והנה הוא מבחין שעל החוט הקשור לעמודי העירוב, תלוי שלט "כניסה". הוא התבונן יותר וראה שלא נגעו בחוט העירוב, אלא הוסיפו חוט אחר באותו מקום שעליו קשור השלט, וחוט העירוב מתוח כהלכה. אחד הבחורים שהיה שם והכיר אותו, שאל מיד את השאלה האם זה לא פוסל את העירוב. אבל כאמור החוט הנוסף מתחת חוט העירוב, אינו פוסל את העירוב.

בטונדה שעומדת תחת חוט העירוב

במסגרת בדיקת העירובים השכונתיים, יצאו שני בודקים מטעם מוקד העירוב, לבדיקת עירוב באחת השכונות החרדיות בירושלים, והצטרפו אליהם שני אברכים, שביקשו לראות וללמוד את ההלכות במישור המעשי. באותה שכונה האחראי אברך מסור מאוד, שידוע את ההלכות ומעיין ולומד אותם, בודק כל יום שיש את כל ההיקף, ומשקיע בזה זמן רב. וכדרכו של עירוב, יש מקומות שעושים שינויים בתחבורה ובכבישים או בונים בנינים, ופני הרחוב משתנים לתקופה מסוימת, ובכך נצרכת התמודדות והשקעה לתיקון העירוב מדי שבוע. באותו מקום עשו שינוי בכביש, והעמידו לפני עמוד העירוב, בטונדה רחבה [מטר על

עשו מדרכה חדשה גבוהה יותר ושימשו מנעב הלחי

חוט העירוב בכותל המערבי, ותחתיו תלוי שלט

בטונדה לפני הלחי, ועומדת תחת צוה"פ

קול העירוב
קו שיעורים ועדכונים בעניני עירובים
0799-333-845

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מוקד העירוב השכונתי
קו מייד הלכתי וסיוע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים
ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

